COMPLEMENTELE DE CAUZĂ ŞI "EFECT"

Elena Găgeanu
Universitatea *Hyperion* Bucureşti

Adverbial Modifiers of Cause and "Effect" (Abstract)

A comparative analysis of the substitution classes for the adverbial of reason and the adverbial of purpose (richer and more diverse than presented in grammars), as well as an analysis from a semantic viewpoint prove the autonomous linguistic statute of each of the two classes. The adverbial of "effect" includes both the result (= a natural, nonintentional consequence of the action expressed by the governing verb) and the purpose, which is an "intended" consequence.

1.0. În GRL II (1963), complementele de cauză şi de scop (şi subordonatele corespunzătoare) sunt prezentate şi descrise ca funcţii sintactice distincte, caracterizate prin particularităţi de expresie specifice fiecăruia, precum şi unele trăsături comune (de exemplu prepoziţia *pentru* sau locuţiunea adverbială *de aceea*), care în funcţie de context pot exprima atât cauza, cât şi scopul, de exemplu:

L-a arestat *pentru înşelăciune* (cauză) – Munceşte *pentru câştig.* (scop).

Este bolnav şi *de aceea* a lipsit (cauză) – Vrea să te vadă şi *de aceea* a venit (scop).

În *Sintaxa limbii române* (1973), Valeria Guţu Romalo, preluând o sugestie a lui Tiktin – *Gramatica limbii române* (1945), propune "gruparea laolaltă a complementului de cauză şi de scop, ca reprezentând o *singură poziţie sintactică*" (s.n., E.G.); această interpretare se justifică, în opinia autoarei, prin faptul că "unele realizări sunt comune, iar în cazul altora apar particularităţi care le situează în raport de complementaritate" (p. 193).

Comparând clasele de substituţie ale celor două complemente, autoarea observă că realizările necomune ale acestora, cum ar fi: indicativ /vs/ conjunctiv, gerunziu /vs/ infinitiv, se situează în raport de distribuţie complementară. Astfel, complementul cauzal se exprimă, după autoare, numai prin gerunziu: "*Întârziind* a pierdut trenul" şi niciodată prin infinitiv, care este selectat numai de un complement de scop: "A călătorit pentru a *se instrui*".

În mod similar, la nivelul frazei, subordonata cauzală, construită de regulă cu indicativul: "A reuşit *pentru că a muncit foarte mult*", admite orice mod cu excepţia conjunctivului, singurul mod verbal cu care se construieşte subordonata finală: "A venit *ca să te vadă*" (nu luăm în discuţie subordonata finală construită cu *de* + indicativul: "S-a dus ***de*** *s-a culcat*", al cărei sens final este foarte discutabil).

Nu se spune nimic despre celelalte moduri nepersonale: participiul şi supinul şi felul cum se situează ele în realizările de suprafaţă ale celor două poziţii sintactice.

BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)

1.1. O analiză mai amănunțită a realizărilor superficiale ale celor doi constituenți este însă de natură să infirme existența raportului de complementaritate dintre ele, precum şi restricțiile distribuționale enumerate de autoare.

Compararea unui număr mare de exemple arată că atât cauza, cât şi scopul pot fi exprimate la nivelul propoziției prin oricare dintre modurile nepersonale, existând evident preferințe în alegerea unui mod sau a altuia.

1.1.1. Astfel, complementul de cauză, care se exprimă frecvent prin gerunziu, nu refuză nici supinul, cf. exemple ca:

Aş vrea să plâng *de fericit*… (Coşbuc)

…pere galbene ca ceara *de coapte* ce erau (Creangă)

…*de făcut* treabă nu cade coada nimănui (id.)

-participiul (ca rezultat al unor transformări multiple), de exemplu:

Viața s-a destrămat *distrusă* de război.

A pierit *răpus* de o boală necruțătoare.

-şi chiar infinitivul; este vorba de infinitivul perfect care apare ca termen de substituție al indicativului (fiind sinonim cu indicativul trecut)[1].

Precedat de prepozitia *de* sau *pentru*, infinitivul perfect se întâlneşte atât în structura grupului verbal predicativ, în exemple ca:

…respectându-l pentru învățătura lui şi *pentru a fi fost* un bun profesor (I. Vulpescu)

…regreta amarnic *de a nu fi avut* copii care…

cât şi, mai frecvent, în structura unui grup adjectival:

…enervat *de a nu fi fost ascultat* (apud GLR I, 225)

cazul unui român…găsit vinovat *de a fi lucrat* pentru hitlerişti (România Liberă)

Îşi risipi averea în pomeni, fericit de a fi ajuns sărac.

…umilit *de a mă fi aflat* gol în fața lui.

…bucuros *de* a-l fi *ajutat* la nevoie.[2]

[1] Absența infinitivului prezent cu functție cauzală din gramatici sau studii este explicabilă prin faptul că infinitivul nu exprimă prin sensul său o acțiune reală, ci doar numele unei acțiuni. Dimpotrivă, folosirea infinitivului perfect în exprimarea cauzei se explică prin faptul că acest timp exprimă ideea de acțiune realizată.

[2] GLR I, p. 225 şi 346, consideră că folosirea infinitivului perfect cu funcție cauzală este un franțuzism, întâlnit rar în limba română. O observație similară întâlnim la Avram (1997: 239 şi 383): construcții ca: "A suferit *pentru a nu fi luat* examenul", "Era furios *de / pentru a nu fi reuşit*" date de autoare sunt considerate livreşti şi nerecomandabile. Fără a urmări funcțiile sintactice ale infinitivului perfect, Diaconescu (1997: 141) constată însă că acesta "pare a fi mai obişnuit după verbe ca: *a regreta, a plânge, a blestema, a suferi, a dispreţui, a se teme* etc., după adjective ca: *acuzat, capabil, enervat, vinovat* sau substantive ca: *acuzația, curajul, gestul, meritul, regretul* etc. După cum se observă, adjectivele şi substantivele enumerate sunt

BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)

O construcție nominală menționată de unele gramatici în clasa de substituție a complementului cauzal este cea a substantivului în dativ precedat de prepoziția *datorită*:

Datorită stării de letargie nu m-am dus dincolo de pădure. (O. Paler, apud Irimia, 1983: 166).

1.1.2. Complementul de scop, în afară de exprimarea prin infinitiv precedat de prepoziția *pentru* sau *spre*, care este construcția cea mai frecventă, se poate exprima şi prin celelalte moduri nepersonale, de exemplu:

-prin gerunziu, fapt remarcat de altfel de unii cercetători (cf. Edelstein, 1972, 1997):

…va vorbi un mititel, / *Nu slăvindu*-te pe tine, *lustruindu-se* pe el. (Eminescu)

Un flutur dă ocol / *Cătând* o floare (L. Blaga)

-prin supin precedat de prepoziția *la*, uneori în variație liberă cu o construcție prepozițională (cu *la* + substantiv verbal):

A pus banii *la păstrat* / *la păstrare*.

A plecat la cules struguri / la culesul strugurilor.

Merge *la vânat* / *la vânătoare*.

A dus hainele *la curățat*. A venit *pentru scuturat* (covoarele).[3]

O realizare a funcției finale nemenționată de gramatici este cea exprimată printr-un substantiv (de origine verbală) în dativ. Termenul regent al construcției este un adjectiv. În structura unui grup sintactic cu centru un adjectiv, substantivul în dativ apare în variație liberă cu o construcție prepozițională (cu prepoziția *pentru*). Adjectivele întâlnite mai frecvent în acest tip de construcție sunt:

necesar: cărți necesare *pregătirii* doctoratului / …pentru *pregătirea* …; materiale necesare *construcțiilor*; toate cele necesare *îngrijirii* unui bebeluş; suma necesară *trecerii* frontierei;

decisiv: zile decisive *îndeplinirii* planului / pentru *îndeplinirea* …

inapt: condiții inapte *apariției* vieții de tip terestru

prielnic, propice, favorabil: perioada cea mai propice *specializării*; timp favorabil *culesului*; loc prielnic *meditațiilor* şi *discuțiilor* filozofice;

prioritar: condiție prioritară *creării* bazei de agrement;

vital: problemă vitală bunei *desfăşurări* a lucrărilor.

Structura Adjectiv + Nume în dativ se realizează pentru un număr mare de centre adjectivale şi are în limba actuală – în variantele literar-ştiințifică, juridică, publicistică, belestristică – o mare frecvență (cf. Pană Dindelegan, 1981: 467).

---

derivate postverbale sau cu sens verbal, iar infinitivul regizat de ele are în majoritatea cazurilor funcție cauzală.

[3] Participiul, datorită semanticii sale (= acțiune încheiată, deci reală) este incompatibil cu realizarea funcției de scop (= țintă realizabilă, nonatinsă, posterioară).

BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)

1.2. Compararea claselor de substituție ale celor două complemente – clase mult mai numeroase şi mai variate decât cele prezentate în gramatici – arată că mjloacele morfosintactice care le alcătuiesc sunt în marea lor majoritate comune (moduri nepersonale, construcții nominalizate), diferențele de frecvență în folosirea lor ținând mai curând de preferințele manifestate pentru o realizare sau alta şi nu de specificul logico-semantic al complementului respectiv. De aceea credem că analiza celor două complemente – cauza şi scopul – numai prin prisma realizărilor de suprafață nu este relevantă şi nu poate demonstra nici complementaritatea lor – pentru a fi considerate o singură pozitie sintactică (cf. Valeria Guțu Romalo) – şi nici statutul lor de unități sintactice autonome.

Pentru analiza morfo-sintactică făcută din perspectiva generativistă a celor două complemente este interesant să observăm că toate structurile enumerate sunt structuri derivate, provenite din transformări de contragere: nominalizări sau forme verbale nepersonale (însoțite de modificări auxiliare) aplicate unor structuri de bază bipropoziționale.[4]

2.0. Între complementul de cauză şi cel de scop există importante deosebiri de ordin logico-semantic şi cronologic: cauza reprezintă punctul de plecare, limita inițială a acțiunii, factorul care o declanşează; scopul este ținta, rezultatul, "efectul" unei cauze şi punctul final (neatins încă) al acesteia).

Având în vedere succesiunea temporală, cauza, ca punct de plecare, este anterioară, marcată deci de trăsătura temporală /+anterioritate/ (în raport cu timpul verbului regent) şi este reală (sau văzută ca atare), fiind exprimată de regulă prin indicativ (modul acțiunii reale), în opoziție cu scopul sau efectul, marcat prin trăsăturile semantice /+posterioritate/ şi /+realizabil/, trăsături a căror expresie lingvistică este conjunctivul (modul actiunii realizabile).

Din punct de vedere semantic, complementul de scop este limitat la clasa verbelor agentive (verbe al caror subiect este, semantic vorbind, un agent conştient şi volitiv, deci animat, cf. DSL: 429; Cristea, 1974: 502), de exemplu "Am venit *ca să te văd*", în timp ce cauza nu implică neaparat un subiect marcat de aceste trăsături

[4] Caracterul derivat al construcțiilor în discuție este de altfel intuit ca atare în unele lucrări. De exemplu Coteanu (1928: 298), în decrierea complementului de scop, face următoarea remarcă: "Circumstanțialul de scop construit cu *după* este de cele mai multe ori o exprimare prescurtată. Astfel, în exemplul: "l-a trimis…la balta *după peşte*", după peşte înseamna "după prins, găsit, procurat sau cumpărat peşte". În mod similar, în GLR, I, p. 357, în descrierea sensurilor prepoziției *după* se arată că aceasta introduce atributul care exprimă scopul (*după un substantiv de natură verbală sau care conține o idee verbală*, s.n., E.G.), de exemplu: "umblatul *după însurătoare*", precum şi complementul de scop: "umbla *după strâns* pielcele" (Creangă). În fapt, nu numai construcțiile cu prepozitia *după*, ci şi cele cu *pentru, spre, de* ("se pregatesc *de plecare*"), în ("a plecat *în pețit*") provin tot din exprimari "prescurtate", altfel spus din transformări de "depredicativizare" a verbului din subordonata finală.

BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)

semice, cf. exemple ca: "Recolta a fost distrusă *din cauza secetei*", "El a îmbătrânit *din pricina necazurilor*".

Deosebirile de natura semică dintre raportul de cauzalitate si cel de scop se observă mai clar în situațiile când subordonatele care le exprimă au ca termen regent unul şi acelaşi verb, compară:

S-a internat în spital pentru că s-a îmbolnavit. /+real/, /+anterioritate/, /- volitiv/

S-a internat în spital ca să se trateze. /-real/, /-anterioritate/, / + volitiv/

A apelat la prieteni pentru că are nevoie de ajutor. Cauza: /+- agentiv/, /+real/, /+anterioritate/, / - volitiv/.

A apelat la prieteni ca să-l ajute. Scop: /-agentiv/, /-real/, /-anterioritate/, /+volitiv/

Compararea trăsăturilor semice arată că raporturile celor două procese – cauză şi scop – puse în relație cu verbul regent sunt diferite. Existența acestor diferențe la nivelul trăsăturilor semice (la nivelul de adâncime) nu permite reducția lor la o singură poziție sintactică (la nivelul de suprafață).

2.1. Trăsaturi care diferentiază raportul cauzal de cel final se constată şi la nivel transformațional. În timp ce complementul cauzal acceptă transformarea de subiectivizare (de "ridicare" a acestuia în poziția privilegiată de subiect), în cazul unor verbe de afectivitate, de exemplu:

A îmbătrânit *din pricina necazurilor*.→ *Necazurile* l-au îmbătrânit.

S-a distrus *din cauza băuturii*. → *Băutura* l-a distrus.

M-am întristat *din cauza plecării* tale.→ *Plecarea* ta m-a întristat.

S-a urcat în copac *de frică.* → *Frica* l-a făcut să se urce în copac.

Complementul de scop nu acceptă acest tip de transformare.

2.2. Prin trăsaturile logico-semantice care îl caracterizează, raportul de finalitate se apropie de raportul consecutiv. Această apropiere a fost de altfel remarcată de unii cercetători care definesc scopul "ca o consecință voită" (cf. Avram, 1960:142) sau "o consecință urmărită" ("poursuivie", Cristea, 1974:502).

Consecința este definită în GLR II: 314 ca exprimând "rezultatul unei acțiuni sau calități despre care este vorba în regentă" sau mai precis, este urmarea firească, neintenționată a acțiunii verbului regent, caracterizată deci prin trăsătura /- volitiv/ (sau /+intențional/).

Atât consecința, cât şi scopul exprimă deci urmări sau "efecte" ale acțiunii sau însuşirii exprimate de predicatul regent, deosebirea dintre ele reducându-se la absența respectiv prezența trăsăturii /+volitiv/. Acest lucru a determinat pe unii lingvişti (Cristea, loc.cit.) sa înglobeze cele doua complemente sub denumirea de *complemente de efect,* cu specificarea diferenței semice (/±volitiv/) dintre ele.

2.2.1 Subordonatele consecutive se clasifică la rândul lor în două subtipuri: consecutive reale, care exprimă un rezultat real (sau văzut ca atare):

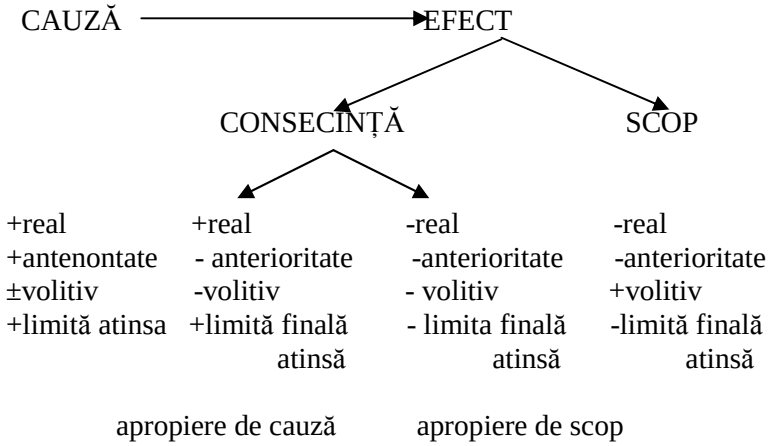
BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)

Vorbi astfel, *încât robi toate inimile.* (apud GLR 11:315) şi consecutive realizabile, virtuale sau posibile, numite şi consecutive finale (Avram, 1960:143, GLR 11:316, Cristea, 1974:502, Irimie, 1983:158), de exemplu:

Copilul este destul de mare *ca să se descurce singur.*

Opoziția dintre consecutivele reale şi cele virtuale rezidă în exprimarea limitei care poate fi atinsă (= consecutivă reală) sau neatinsă (= consecutivă finală); opoziția real /vs/ virtual se traduce la nivelul expresiei prin jocul de forme modale indicativ /vs/ conjunctiv (cf Cristea, loc.cit.).

Aşadar, fiecare dintre cele două specii de consecutive are tangențe semantice cu alte subordonate: consecutiva reală cu subordonata cauzală, iar consecutiva virtuală (sau posibilă) cu subordonata finală.
Tabloul de mai jos sintetizeaza trăsaturile semantice ale celor două entități fundamentale — cauza şi efectul, precum şi cele ale entităților subordonate efectului – consecința şi scopul:

Compararea trăsăturilor semantice ale celor două subspecii de consecutive cu subordonatele tangente lor relevă legătura strânsă dintre consecutiva reală şi propoziția cauzală pe de o parte, pe de alta – legătura strânsă dintre consecutiva finală şi propoziția finală propriu-zisă.

Consecutiva reală şi cauzală au în comun trăsăturile /+real/, /-volitiv/, /+limita finală atinsă/; opoziția dintre ele priveşte raportul temporal față de regentă: anterioritate în cazul cauzalei /vs/ posterioritate în cazul consecutivei; ambele se construiesc cu indicativul (modul realității).

Consecutiva virtuală sau finală şi subordonata finala au în comun trăsăturile /-real/, /+posterioritate/,/-limita finală atinsă/; se opun una celeilalte prin trăsătura /-

BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)

volitiv/vs/+volitiv/. In planul expresiei verbale ambele se construiesc cu conjunctivul (modul acțiunii realizabile).

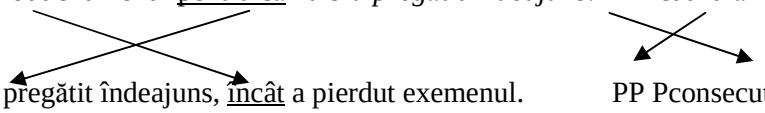
2.2.2. Legătura dintre consecutiva reală şi subordonata cauzală este un fapt remarcat deja de unii cercetători (cf. Avram, loc. cit.; Irimia, 1983: 158)[5].

Pornind de la existența acestei legături semantice dintre cele două subordonate (consecutiva reală şi subordonata cauzală), ne propunem în cele ce urmează o analiză detaliată a acestora cu scopul de a stabili mai exact specificul lor semantico-sintactic.

Analiza comparativă a celor două subordonate arată că între cauză şi consecință există un raport de sinonimie sintactică, raport care poate fi pus în evidență prin testul transformării.

Aşa cum aminteam la început, cauza constituie punctul de plecare al unei acțiuni (sau stări) care trebuie să ducă la un rezultat, un efect sau o consecință a acesteia; dovada o constituie faptul că orice macrostructură centrată pe un raport cauzal poate fi convertită, prin inversiune sintactică, în una bazată pe un raport consecutiv, cf. exemplele:

1. A pierdut examenul pentru că *nu s-a pregătit îndeajuns*. PP Pcauzală

2. Nu s-a pregătit îndeajuns, încât a pierdut exemenul. PP Pconsecutivă

Cele două fraze – 1 şi 2 – sunt sinonime (ele exprimă aceeaşi realitate lingvistică). Fraza 2 derivă din 1 prin inversiunea reciprocă a propozițiilor şi substituirea conectivelor: subordonata cauzală din 1 devine principală în fraza 2, legată prin consecutivul *încât*. Cele două tipuri de structuri îşi schimbă reciproc locurile şi implicit funcțiile sintactice (de suprafață), în condițiile păstrării nemodificate a sensului inițial. Astfel, subordonata cauzală din 1, devenită propoziție regentă în 2, îşi păstrează din punct de vedere semantic ideea de cauză şi punct de plecare al consecinței din fraza 2, cf. şi alte exemple:

1. El şi-a amânat plecarea întrucât este foarte bolnav. →
2. El este atât de bolnav, încât şi-a amânat plecarea.

1. Subiectul nu poate fi tratat într-o oră pentru că este foarte / prea vast. →
2. Subiectul este foarte / atât de vast, încât nu poate fi tratat într-o oră. →
3. Subiectul este prea vast ca să poată fi tratat într-o oră.

[5] "De multe ori prin dezvoltarea funcției consecutive se maschează o relație de dependență cazuală. In enunțul: '*Au fost cumpene, secete*, că n-aveți pâne de grâu?' (M. Isanos), relația de dependență consecutivă este expresia, în termeni inversați, ai unei relații de dependență cauzală: 'N-aveți pâne de grâu *pentru că au fost cumpene, secete*?'" (Irimia, *loc. cit*.)

BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)

In ultimul exemplu, transformarea raportului cauzal în raport consecutiv admite două variante de derivare: în varianta 2, raportul consecutiv este realizat cu sistemul corelativ conținând conectivele atât de…încât + nu + indicativ; în varianta 3, acelaşi raport este structurat cu ajutorul sistemului corelativ alcătuit din prea…ca să + conjunctivul, structura care impune schimbul de valoare negativ /vs/ pozitiv la verb.

Uneori, transformarea raportului cauzal în consecutivă implică substituirea opțională a adverbelor de intensitate, de exemplu:

L-a convins pentru că a stăruit foarte mult. →

A stăruit atât de mult, încât l-a convins.

După cum, alteori, substituirea acestor cuantificatori nu este necesară:

El nu a mai prins trenul pentru că a ajuns prea târziu.→

El a ajuns *prea* târziu, încât nu a mai prins trenul.

Nu-l vei putea convinge pentru că este *foarte* / *prea* încăpățânat.→

Este *prea* / *foarte* încăpățânat, încât nu-l vei putea convinge.

Dar: Este *prea* încăpîțânat *ca să*-l convingi.

Consecutiva construită pe sistemul corelativ *prea…ca să* + conjunctiv nu admite în regentă cuantificatorul *foarte*.

2.2.3. Un alt argument de natură să releve raportul de sinonimie dintr-o macrostructură cu subordonata cauzală şi "reversul" ei centrat pe un raport consecutiv îl constituie posibilitatea substituției conectivului *încât* (specific raportului consecutiv) cu corelativul adverbial *de aceea* (cu sens cauzal), fără inversarea propozițiilor:

Este *foarte / atât de* încăpățânat, *încât* nu-l vei putea convinge. →

Este foarte / atât de încăpățânat, *de aceea* nu-l vei putea convinge.

Locuțiunea adverbială *de aceea* este anaforică; ea trimite la antecedent – propoziția regentă – al cărei conținut semantic (cauzal) îl reia şi îl subliniază, atrăgând în mod evident atenția asupra sensului cauzal pe care îl conține (*de aceea* + "din cauză că este încăpățânat").

In plan sintactic, substituția conectivului *încât* cu *de aceea* (care, ca orice fapt de substituție, nu afectează sensul) transformă subordonata consecutivă în propoziție principală coordonată prin juxtapunere (ca în exemplul de mai sus) sau prin coordonare copulativă cu *şi*:

Este foarte încăpățânat *şi de aceea* nu-l vei putea convinge.[6]

[6] Asemenea atingeri semantice între cauză şi consecință se pot observa şi la nivelul conectivelor. De exemplu, îmbinarea destul de recentă *ca urmare* (neînregistrată de gramatici sau dicționare), al cărei component conține ideea de consecință, poate fi întâlnită în exprimarea raportului cauzal, cum o dovedeşte următorul exemplu: 'Pe de o parte a fost problema terenului aflat într-o stare execrabilă *ca urmare* a unor mânării nenorocite…, pe de altă parte e problema generală a dezastrului în care se află fotbalul românesc…*din cauze* prea bine cunoscute.'

BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)

2.2.4. Relaţia de sinonimie (de derivare) dintre cele două subordonate este relevată şi de similitudinea existentă între construcţiile consecutive "intensive" (cf. Cristea, 1974: 498) construite cu *de*: 'Este slab *de-l dă vântul jos*', 'E prost *de dă în gropi*'[7] şi construcţiile care conţin un "cauzal intensiv" sau superlativ[8], clar derivabile din primele, cf. exemplele:

E slab *de-l dă vântul jos*.→ *De slab* ce e, îl dă vântul jos.

Era atât *de harnic,* că nici somnul nu-l prindea.→ *De harnic* ce era, nici somnul nu-l prindea.

Aleargă atât *de repede*, că nu-l poţi ajunge.→ *De repede* ce aleargă, nu-l poţi ajunge.

Cele două macrostructuri identice semantic diferă prin structura sintactică şi valoare stilistică. In fraza transformată, conţinând o structură sintactică fixă: *de + {adj., adv.} + {ce, cum} + a fi*, adjectivul nume predicativ sau adverbul circumstanţial de cauză precedat de prepoziţia *de*, reluat pentru reliefare, de aşa-numita modală de identificare:

De slab ce este… *De repede* ce / cum aleargă…

Relaţiile sintactice sunt: PP + Pscs → C. cauzal + P. mod + PP.

Din punct de vedere stilistic, această dislocare la stânga a componentului vizat produce o izolare obligatorie, marcată prin virgulă şi are un efect de focalizare a interesului asupra acestui component aşezat în poziţia forte a enunţului, poziţia primului loc (cf. Pană Dindelegan, 1992: 77).[9]

Mai rar, în limbajul popular, construcţia aceasta poate apărea şi cu verbul regent anticipat prin supin:

De oftat ce-am oftat tare, furca pieptului mă doare.

Construcţia cu subordonată consecutivă intensivă (sau superlativă) introdusă prin conjuncţia *de*, foarte frecventă în limbajul popular, găseşte deci un echivalent semantico-stilistic perfect în construcţia cu caracter fixat (*de + adj. + ce + a fi*) şi cu valoare cauzal-superlativă (construcţie mult discutată în lingvistica românească, cf. Drăganu, 1992-1923).

3.0. Concluzii

3.1. Lucrarea a încercat să demonstreze faptul că structura logico-semantică diferită a complementelor de cauză şi de scop nu justifică înglobarea lor într-o singură poziţie sintactică. Trăsăturile opozitive real /vs/ realizabil, anterioritate /vs/

(România liberă, 3. IV. 2002, p. 1); cf. şi: 'Satele au rămas pustii *ca urmare* a emigrării în masă a populaţiei'.

[7] Pentru folosirea frecventă a subordonatei consecutive cu *de* ca mijloc stilistic de subliniere a caracterului superlativ al unei acţiuni sau însuşiri în opera lui I.Creangă, vezi Metea, 1968: 434, Tohăneanu, G.I., *Stilul artistic al lui Ion Creangă*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1969: 62.

[8] Cf. Şuteu, 1983: 478-490.

[9] Această topică nu este fixă, circumstanţialul de cauză putând apărea şi după verbul regent, de exemplu: 'taie mămăliga-n două, de viteaz ce e'.

BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)

posterioritate, volitiv /vs/ nonvolitiv, care diferenţiază la nivel semantic şi sintactic cei doi constituenţi de enunţ pledează pentru statutul lingvistic autonom al fiecăruia.

3.2. Analiza a relevat de asemenea existenţa claselor de substituţie mai bogate şi mai variate decât cele menţionate de regulă în gramatici, precum şi faptul că toate structurile aparţinând acestor clase sunt structuri derivate, provenind din diverse tipuri de transformări (transformări de nominalizare: infinitive lungi substantivizate, substantive şi adjective postverbale derivate cu sufixe sau verbe la moduri nepersonale: infinitiv, gerunziu, supin şi participiu precedate sau nu de prepoziţii). Constatarea este valabilă atât pentru complementele de cauză şi de scop, cât şi pentru complementul consecutiv (de al cărui statut lingvistic – şi el controversat – şi istorie derivativă ne-am ocupat pe larg într-o lucrare anterioară (vezi Berea Gageanu, 1984).

3.3. Analiza sintactico-semantică a complementului de scop a relevant legătura strânsă între raportul consecutiv şi cel final, finalitatea sau scopul fiind definită de unii lingvişti şi ca "o consecinţă voită". Existenţa acestei legături a determinat o ierarhizare a celor două complemente pe care le-am înglobat sub denumirea comună de complemente de "efect", complemente diferenţiate între ele cu ajutorul trăsăturii semice distinctive /+ - volitiv/. Complementul de efect implică aşadar atât consecinţa, care exprimă urmarea firească (nonvolitivă) a acţiunii sau stării exprimate de predicatul regent, cât şi scopul (ţinta), care este o consecinţă voită (marcată de trăsătura /+volitiv/).

Mai departe, analiza raportului consecutiv cu cele două realizări ale sale – consecutiva reală şi consecutiva virtuală (posibilă) a scos în evidenţă apropierea semantică a fiecărei subspecii de consecutive de alte subordonate (cauzala şi, respectiv, finala).

3.4. Consecutiva reală, prin rezultatul real şi limita finală atinsă, se dovedeşte a fi foarte apropiată semantic de subordonata cauzală, fapt pus în evidenţă de relaţia de transformare dintre ele. Analiza comparativă a celor două tipuri de structuri – cauzală şi consecutivă reală – a arătat că orice macrostructură centrată pe un raport cauzal se poate transforma (sau converti) într-o macrostructură bazată pe un raport consecutiv (cf. par. 2.2.2). Confruntarea şi verificarea unui număr mare de exemple confirmă raportul de derivare dintre ele, conducând la concluzia că subordonata consecutivă reală este reversul cauzalei.

BIBLIOGRAFIE

Avram, Mioara (1960), *Evoluţia subordonării circumstanţiale cu elemente joncţionale în limba română*, Bucureşti.
Avram, Mioara (1997), *Gramatica pentru toţi*, Editura Humanitas, Bucureşti.
Berea Gageanu, Elena (1984), *Complementul consecutiv*, în LR, nr. 1, 1984.
Coteanu, Ion (1982), *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Albatros, Bucureşti.

BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)

Cristea, Teodora (1974), *Grammaire structurale du français contemporain*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
Diaconescu, Ion (1977), *Infinitivul în limba română*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
Dimitriu, C. (1982), *Gramatica limbii române explicată. Sintaxa*, Editura Junimea, Iaşi.
Drăganu, N. (1922-1923), *Conjuncţiile* ***de*** *şi* ***dacă*** *(un capitol de sintaxă românească)*, în Dacoromania, vol. III.
DSL (1997), *Dicţionar general de ştiinţe. Ştiinţe ale limbii*, de Angela Bidu Vrănceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.
Edelstein, Frieda (1972), *Sintaxa gerunziului românesc*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R.
GLR (1963), *Gramatica limbii române*, volumul II, Editura Academiei R.P.R.
Guţu Romalo, Valeria (1973), *Sintaxa limbii române. Probleme şi interpretări*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
Iordan, I., Robu, Vl. (1978), *Limba română contemporană*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
Irimia, D. (1983), *Structura gramaticală a limbii române*, Editura Junimea, Iaşi.
Metea, Al. (1968), *Realizarea raportului consecutiv şi valorile lui stilistice în opera lui I. Creangă*, în LR, nr. 5, 1968.
Pană Dindelegan, Gabriela (1981), *Grupul adjectival construit cu dativul*, în SCL, nr. 5, 1981.
Şuteu, Flora (1983), *Superlativul cauzal – component semantic al unei construcţii sintactice fixe*, în LR, nr. 5, 1983.

BDD-A3625 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:40 UTC)